

РЕЦЕНЗИЯ

От

проф. д-р Валентин Димитров Господинов
преподавател в катедра „Скулптура“ на Национална художествена
академия

Относно: Дисертация за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ Професионално направление 8.2. Изкуствознание и Изобразително изкуство. Докторант на Катедра „Скулптура“, Факултет за изящни изкуства, Национална художествена академия

Автор: Стефан Илиев Иванов

Форма на обучение: самостоятелна

Научен ръководител: доц. Цветослав Христов

Тема: „Скулптура на готовите форми. Редимейд, асамбляж, намерен обект, отливка от натура, както и нови технологични подходи в скулптурата на ХХ век.“

Със заповед на Ректора на НХА N:9197-У/25.03.2024г., в изпълнение на чл. 29 от Правилника на НХА за прилагане на ЗРАСРБ бе открита процедура по публична защита на докторанта в самостоятелна форма на обучение към катедра „Скулптура“ Стефан Илиев Иванов. Състава на научното жури е: Проф. д-р Валентин Господинов; Проф. д-р Галина Лардева-Минкова; Проф. д-р Младен Младенов; Проф. Христо Харалампиев; Доц. Станко Войков; На първото заседание на научното жури бях избран за председател и ми беше възложено да изготвя рецензия.

Като вътрешен рецензент ще започна с това, че докторанта Стефан Иванов направи просторно изложение на труда си по време на вътрешната защита пред катедра „Скулптура“. Той запозна присъстващите с елементите на своята дисертация и те бяха подложени на изказвания. Прави ми впечатление, че докторанта е внесъл уточнение по всички коментирани детайли като някои от тях са преработени изцяло но в смисъла на текста от вътрешната защита. Това е видно по протокола от заседанието със становището на катедра „Скулптура“.

Автореферата е направен много уместно, стегнато, поясняващо основния труд и изпълнява своето предназначение. В него е наблегнато на структурната страна от изграждането на труда и само са отбелязани по-

нататъшните точки, които докторанта развива в основния си текст. Автореферата е изчерпателно четиво, което спестява време и дава точна представа на хората, които го четат по скоро познавателно. Докторанта развива целите си, актуалността на темата, поднася познавателен речник, запознава с използваната литература, методологията и структурата на дисертационния труд. Всичко това е във форма, навлизаща в изследването с цел да се добие добра представа за по-нататъшното ѝ развитие.

Преди да започна с дисертацията ще направя преглед на частта с приложения, която е важна част от всяка дисертация защото визуализира, пояснява части от текста и е обект на обследване. Изпитвах известно затруднение при работата със илюстрациите. Докторантът е направил това приложение най-вероятно за прегледност тъй като има и информация за линкове за произхода, но аз мисля, че трябваше към всека илюстрация да има прилежащ текст. Дори вариант, за разделянето на илюстративния материал по глави и автори също би улеснил четящия. Разбира се професионално занимаващия се читател познава творчеството на авторите, но идеята е тези дисертационни трудове да се популяризират. Приложените интервюта са много полезна част. Стефан Иванов създава интерес към авторите с цитатите и въпросите, които им задава и четящият изпитва необходимост да се запознае с тях в цялостния им обем. Приложението с превода на текст на Луис Нортън от списанието „Слепецът“ е определено приносно. За мен текста също беше непознат. Превода на статията дава отговори на много въпроси свързани с епохата и манифеста на „дадаизма“. Предоставянето на изворите и интернет връзките разширява познавателния характер и възможността на проявяващият интерес да излезе извън обема на дисертационния труд.

Самата дисертация се състои от 198 страници, увод, изложение от три глави, заключение и библиография. В увода докторанта прави кратко историческо встъпление и поставя в контекста на времето процесите на навлизане на готовите форми в изкуството на ХХ век. Увода е своего рода съдържание, в което той поставя всичко и заявява поредността на развитие на труда си. Още тук анализирайки наличната литература по темата обяснява необходимостта от такова изследване а от там и неговата актуалност. Още в началото автора изяснява основната терминология и понятията ключови за дефинирането и коректно тълкуване на динамичните и радикални процеси на обследваната материя в епохата. Разминаването в разбирането на термини и процеси е един от проблемите при комуникацията в колегиалните среди, а и с подрастващите поколения. Направен е анализ на геополитическата картина и причините за

забавянето на арт процесите през първата половина на XX век, тема на дисертацията в България. Ценното на издържаният като автореферат увод е и това, че още в самото начало всичко очакващо четящия е уточнено. Какви са целите, какъв е предмета на обследване, с каква методика възнамерява да ни убеди и стегнатото структуриране на дисертационния труд. Тук са изброени и основните обследващи глави на изследването и авторите чието творчество се разглежда към всека една от тях.

В първа глава изследването се концентрира върху темата „Употреба на вече съществуваща природна или индустриална форма в нейния чист вид, като скулптурно произведение или като основна съставна част от ново такова“. В повечето произведения ще стане дума за използването на готови обекти или съвкупност от множество готови елементи като съставна единица на произведение. Често готовите форми, фабрикати, предмети от бита са модифицирани от автора, с цел да послужат като елемент на дадена концепция. Стефан Иванов подвежда в темата с миксиран тип техника, както се изразява „хибридна“ в работата на Едгар Дега „Малка балерина на 14 години“. Важен за темата е анализа на творчеството на Марсел Дюшан, може би най-основополагащата фигура за проблематиката на настоящия текст. Твореца заменя своите мануални умения, буквално да вае творбата си и се поставя в позицията на, визуален селектор, на предмети и вещи, скрити до този момент за околните. Докторанта изследва щателно и пространно творчеството на избраните от него автори. Ползваните цитати от самите автори, теоретици на движението изясняват изцяло предмета на изследването и дават задълбочена представа. Посочени са непознати преводни текстове свързани с манифеста на „Дада“ и движението на „Новите реалисти“, които обясняват философията на „Редимейт“. Във проучването на всички автори докторанта обръща внимание на естетическите им убеждения и концептуална насоченост на творческите им занимания. Авангардните идеи и причинно-следствеността в пътя на изграждането им като автори. Докторанта използва интервютата като метод, преводни или взети директно от автора те се превръщат в една откровена лична изповед за психологическия реал и творческия им път. Във всяка една от главите докторанта разглежда темата като включва паралелно творческите изяви на автори от български произход, работещи в полето на „Скулптурата от готови форми“. За тази глава докторанта се спира на авторите Правдолюб Иванов и Вито Валентинов. И двамата автори работят в полето на редимейд скулптурата, намереният обект или активно използват асистирани редимейд при реализацията на своите пластични идеи. Всички

автори в тази глава са разгледани в контекста на темата на настоящия научен труд и утвърждават основният предмет на обследване за използване на готовите форми в скулптурата.

Втората глава е наименувана „Премоделиране и прекомпозиране на вече съществуваща форма, в полза на ново пластично произведение. Формата остава видима съставна част в произведението, но е подчинена на новата формална и концептуална същност на скулптурата“. Самото заглавие е достатъчно пояснително и се разбира разликата със съдържанието от първата глава. На мен лично ми е трудно да разделя отчетливо двете глави. Голяма част от авторите са съмишленици в създаването на философията редимейт а много от тях са съоснователи на движението „Нови реалисти“. Освен концептуалната страна тук значение има и технологията на поднасяне. Докато Пикасо облича със визуално съдържание готовия продукт за да го припознаем в друг смисъл Сезар прави своите компресажи. Изходният материал са отпадъчните материали на консуматорското общество и реакцията на умореният от статуквото зрител. Стефан Иванов много умели преплита биографичните данни на авторите, техните идейни платформи, погледа на критиката и съмишленици към тях и творчеството им. Четейки опознаваш изследваните автори и в недългите текстове си изграждаш обзорна представа относно причините за техния творчески път и приемаш безрезервно техния артистичен продукт. Такъв е примера и с бащата на кинетиката. Смисъла да го представиш не само с резултата на неговото творчество, а и с обкръжението му, срещите в живота и емоционалната еманация от всичко това. Четящия ги приема, доверява им се, прощава им и ги разбира по-добре. Следващият цитат обяснява думите ми: „Аз съм художник на движението. Започнах с рисуване, но зациклих. Историята на изкуството и училището по изобразително изкуство ме бяха вкарали в задънена улица, бях инвалид в рисуването, бях в капана на картините, това, което можех да правя с картините, беше да чакам, докато се изчерпят, и никога не можех да стигна до края. Затова реших да въведа движението“. (Tinguely 1982) Един от най-разпознаваемите скулптори, използващ така наречения намерен обект. Разпознаваем с алогичните движещи се конструкции някои от тях издаващи звуци. Създателя на първата самоунищожаваща се арт инсталация и въпроса за трайността и комерсиалността на предмета изкуство.

По-нататък експозето от автори съдби и творчески авангардни решения е продължено с друга икона на арт сцената на XX век Луис Невилсън. Докторанта правилно подбира авторите и развива обекта на

своето изследване като запознава читателя с разнообразието на видовете експлоатиране на готовия продукт. Неспокойството на авангардно мислещия артист и предразположението на времето дава резултати от най-разнообразен характер. Един личен път е проследен и в творчеството на Невилсън. Тръгвайки от финансовата невъзможност за скъпи материали тя избира депата за изхвърлени отпадъци на фабрика за дървени мебели. Тя ще превърне своеобразната мина от материали, чрез своите изключителни качества да композира и асамблира, в иконостаси на постмодерната култура. „Когато събереш на едно място неща, които другите са изхвърлили, ти всъщност ги връщаш обратно към живота. Живот, който надминава живота, за който те са били създадени от самото начало.“ (Fanshel, Godmilow 1977) Отново прибягвам към използван от автора цитат, който красноречиво потвърждава тезата на дисертационния труд. Примерите с участие на български автори отново е попадение. Всички интересувани се от българска скулптура разпознават и двамата автори и техните реализации в частта скрапарт. Майстора на рисунката, niskия релеф, сатиричната скулптура Георги Чапкънов „Дом на хумора и сатирата“ в град Габрово и разпознаваемият с тотемното мислене в скулптурите си Огнян Петков (Парк Заимов). Изявите на Чапкънов са многобройни в България, Швейцария, Южна Корея с невероятното му чувство на хумористична нотка да пресъздава живота в кавалетен и екстериорен формат. При сравнение на двамата автори Огнян Петков е с по монументално пропорциониране в работите си и от там усещането за символ, тотем.

Третият главен раздел на изложението е „Отливка от натура или друга вече съществуваща форма. употребата на дадена форма като структурна основа или първоизточник за създаване на ново скулптурно произведение“. Всички автори са избрани съобразно целите и задачите на това изследване разгледани поотделно в трите глави. Избора на автора на дисертацията за тази глава са Христо Явашев - Христо, Джордж Сигъл, Едуард Кийнхолц, Рейчъл Уайтрийд и Симеон Симеонов. Както споменава автора на изследването по съотнесими към темата са по-скоро ранните акции на Христо Явашев. Поставайки началото с инсталациите с варели опаковане на предмети от бита и смяната на тяхното визуално въздействие той извървява дългия си артистичен път до смайващи по мащабите си пакетажи. С промяната на битоващата визия на скулптури от класиката, превозни средства, витрини, до пакетажа на Пон Нъов – Париж и Райхстага – Берлин. Качествата на артист архитект впечатляват и в концептуалните търсения на Рейчъл Уайтрийд. Предмета,

архитектурен интериор, стълбищно пространство като арт обект. Отпечатък не само на физическата но емоционална зареденост и поставянето му в контекста на арт обект. Другия автор изследван в тази глава Джордж Сигъл ще ползва отпечатъка на готовата форма на човешката фигура, за да я репликира и поставя в реална и иреална урбанистична среда. Чувството за документалност на момента или събитието от ежедневен мотив до места отбелязваща историческа памет. Конкретните творби на скулптора Симеон Симеонов са насочени към редукцията на скулптурен обект посредством еластичен отпечатък. Скулптурата е използвана като изходна точка на нова пластична проява променяща визуалните параметри а от там и внушението.

Мисля, че това е главата към която трябва да бъдат отбелязани и творческите търсения на докторанта Стефан Иванов. Според мен личните му творчески търсения са основния мотив по избора на тема. Неговото Творчество към момента е изцяло позиционирано към темата за готовите форми. Неговите композиции компилират елементи с различна материалност зооморфни елементи, предмети от бита и ежедневието за да разкажат неговата идея. Впечатляваща артистична изява беше организацията на арт пространството „Водната кула“. Творчеството му ме убеждава в неговата искреност към проблематиката.

Смятам, че изследването напълно покрива поставените цели. Вече споменавах за навременността и актуалността на тема и съдържание. Като единствена препоръка искам да отбележа, че преводите на текстовете трябва да бъдат извършени по прецизно. Това е и препоръката ми при издаване на труда, а мисля, че има такава нужда, да бъде извършен професионален превод. Смятам, че настоящата теоретична разработка, ще бъде от полза за нашите, студенти и аз ще препоръчам да се запознаят с текста. Много доброто построяване на библиографията и препратките към страници в интернет-пространството спомага за добрия обзор по темата. Аз лично се обогатих с доста информация, за което благодаря. Мисля, че текста е дисертабилен и поясняващ един голям раздел от модерната и постмодерна скулптура.

В заключение оценявам положително приносите на дисертацията и заявявам, че изследването на тема „Скулптура на готовите форми. Редимейд, асамбляж, намерен обект, отливка от натура, както и нови технологични подходи в скулптурата на ХХ век.“ има всички качества за присъждането на нейния автор на образователната научна степен „доктор“. Дисертацията отговаря на всички изисквания на Закона за

развитие на академичния състав в Република България /ЗРАСРБ/,
Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на НХА.

Предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“ на Стефан Илиев Иванов професионално направление 8.2. „Изкуствознание и изобразително изкуство“.

Проф. д-р Валентин Господинов
9 юни 2024 г.